

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МОДЕРНОЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан факультету історії
та міжнародних відносин
доц. Віталій АНДРЕЙКО
«30» червня 2023 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ ОСВІТИ ТА ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ НОВОГО ЧАСУ**

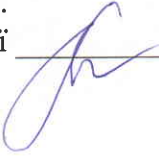
Рівень вищої освіти: **перший (бакалаврський)**
Галузь знань: **01 - Освіта/Педагогіка**
Спеціальність: **014 – Середня освіта**
Предметна спеціальність: **014.03 Середня освіта (Історія)**
Освітня програма: **Історія**
Статус дисципліни: **обов'язкова**
Мова навчання: **українська**

Ужгород 2023

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія освіти та педагогічної думки нового часу» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 014 Середня освіта предметної спеціальності 014.03 Середня освіта. Історія, за освітньою програмою «Історія» факультету історії та міжнародних відносин ДВНЗ «УжНУ».

Розробник: Сергій ГАНУС, старший викладач кафедри модерної історії України та зарубіжних країн

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри модерної історії України та зарубіжних країн, Протокол № 9 від 29 червня 2023 р.
Завідувач кафедри доц. Ігор ШНИЦЕР
«29» червня 2023 р.

Схвалено науково-методичною комісією факультету історії та міжнародних відносин протокол № 8 від 30 червня 2023 р.
Голова науково-методичної комісії доц. Світлана МИШКО

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 2024/2025 н.р. без змін; зі змінами (Додаток).
(потрібне підкреслити)

протокол № 12 від « 25 » червня 2024 р. Завідувач кафедри Гор Шенчер
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 2025 / 2026 н.р. без змін; зі змінами (Додаток).
(потрібне підкреслити)

протокол № 14 від « 26 » червня 2025 р. Завідувач кафедри Гор Шенчер
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20 / 20 н.р. без змін; зі змінами (Додаток).
(потрібне підкреслити)

протокол № від « » 20 р. Завідувач кафедри
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20 / 20 н.р. без змін; зі змінами (Додаток).
(потрібне підкреслити)

протокол № від « » 20 р. Завідувач кафедри

(підпис) (Прізвище ініціали)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів: 3	Курс:	Курс:
Загальна кількість годин: 90	3-й	3-й
Кількість модулів: 1	Семестр:	Семестр:
Тижневих годин для денної форми навчання: 3	V-й	V-й
	Лекції:	
	32	8
	Практичні (семінарські):	
	12	4
	Лабораторні:	
Вид підсумкового контролю: семестровий		
	Самостійна робота:	
Форма підсумкового контролю: іспит	46	78

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної дисципліни «Історія освіти та педагогічної думки нового часу» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія) є формування базисних знань з історії освіти, педагогічної думки та соціальної дидактики як важливої сфери суспільної діяльності у модерні часи, з розвитком теорії і практики освіти та виховання, розуміння їхньої ролі та місця як у структурі гуманітарних знань в цілому, так і в аспекті узагальнення та ретрансляції фахового досвіду освітньо-виховної діяльності. Навчальна дисципліна спрямована на засвоєння здобувачами вищої освіти обізнаності з основними тенденціями та закономірностями становлення та розвитку освіти і виховання в інституційному, теоретичному та прикладному відношеннях у модерні часи; встановлення ступеня вивченості історико-педагогічної проблематики у світовій та вітчизняній науці гуманітаристичного та суспільствознавчого напрямів, опанування теоретичних засад та принципів педагогічних вчень та виховних систем, а також практичних навичок опрацювання джерел відповідної інформації, оволодіння методами їх пошуку, виявлення, аналізу та використання у педагогічній діяльності та в наукових дослідженнях з історії, теорії та практики освіти і виховання.

Завдання навчальної дисципліни:

1. засвоєння здобувачами вищої освіти базових категорій понять курсу з історії освіти та педагогічної думки модерних часів;
2. засвоєння накопиченого протягом XVI – початку XX ст. теоретичного та практичного досвіду організації освіти та суспільного виховання, реалізації освітньої політики;
3. вироблення вміння самостійно вивчати джерела інформації, як оригінальні роботи класиків педагогічної думки, так і сучасні дослідження з відповідної проблематики;
4. оволодіння методами критичної обробки та узагальнення педагогічного та виховного досвіду минулих часів;

5. використання здобутих знань та первинних навичок у подальшій фаховій діяльності педагога/вихователя зі спиранням на критично опрацьований теоретичний і практичний досвід у цій сфері у модерні часи.

Відповідно до **освітньої програми «Історія»**, вивчення основної навчальної дисципліни **«Історія освіти та педагогічної думки нового часу»** сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких **компетентностей** – загальних, фахових та предметних:

Загальні компетентності (ЗК)	ЗК – 01	Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні
	ЗК - 02	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технології, вести здоровий спосіб життя.
	ЗК – 03	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
	ЗК – 04	Здатність працювати в команді
	ЗК – 07	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
	ЗК – 08	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій
	ЗК – 10	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації
Фахові компетентності (ФК)	ФК – 01	Здатність до формування в учнів ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків.
	ФК – 06	Здатність здійснювати виховання на уроках і в позакласній роботі, виконувати педагогічний супровід процесів соціалізації учнів та формування їхньої культури.
Предметні компетентності (ПК)	ПК– 02	Здатність орієнтуватися в історичному часі, застосовувати періодизацію як спосіб пізнання історичного процесу, доцільно використовувати категоріально-понятійний апарат і хронологію історичної науки
	ПК– 03	Здатність ефективно й грамотно працювати з різними джерелами історичної інформації, будувати усні й письмові висловлення щодо історичних фактів, історичних постатей та історичної теорії.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни **«Історія освіти та педагогічної думки нового часу»** є опанування таких навчальних дисциплін **освітньої програми «Історія»**:

ОК 06. Інновації в освіті

ОК 05. Іноземна мова

ОК 07. Вступ до спеціальності

ОК 12. Сучасні інформаційні технології у викладанні історії

ОК 13. Основи педагогічної майстерності

- ОК 17. Педагогіка
- ОК 19. Історія ранньомодерної України
- ОК 20. Історія освіти та педагогічної думки (стародавній світ та доба Середньовіччя)
- ОК 21. Історія та культура країн Західної Європи та Америки нового часу
- ОК 25. Історія та культура країн Центрально-Східної Європи доби нового часу
- ОК 26 Історія України нового часу

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до **освітньої програми «Історія»**, вивчення основної навчальної дисципліни **«Історія освіти та педагогічної думки нового часу»** повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПР):

Програмні результати навчання	Шифр ПР
Планує й здійснює освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей здобувачів загальної середньої освіти, фахової передвищої освіти, забезпечує розвиток пізнавальної діяльності здобувачів, здійснює мотивацію до навчання, застосовує диференціацію навчання.	ПР – 02
Знає та розуміє принципи, форми, сучасні методи, методичні прийоми навчання предмета в закладах загальної середньої освіти та фахової передвищої освіти.	ПР – 03
Організовує освітній процес із використанням інформаційних та комунікаційних технологій в тому числі в умовах дистанційного навчання, розвиває у здобувачів загальної середньої освіти, навички безпечного використання цифрових технологій та сервісів.	ПР – 04
Уміє працювати із джерелами інформації, інтегрувати їх зміст, визнавати й сприймати різноманітність критичного аналізу і оцінок історичних джерел	ПР – 10
Характеризує об'єктивно й неупереджено історичні події та постаті різних історичних періодів.	ПР – 14
Знає та розуміє історіографію для аналізу сучасних наукових дискусій із проблем вітчизняної та всесвітньої історії.	ПР – 17
Уміє використовувати новітні методологічні підходи у навчальній та професійній діяльності: цивілізаційний, аксіологічний, культурологічний, антропологічний, багатофакторний.	ПР – 20

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни **«Історія освіти та педагогічної думки нового часу»**:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПР
Планує й здійснює освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей здобувачів загальної середньої освіти, фахової передвищої освіти, забезпечує розвиток пізнавальної діяльності здобувачів, здійснює мотивацію до навчання, застосовує диференціацію навчання узгіднено з тим досідом, котрий був накопичений у теорії та практиці освіти та виховання у модерні часи.	ПР – 02
Знає та розуміє принципи, форми, сучасні методи, методичні прийоми навчання предмета в закладах загальної середньої освіти та фахової передвищої освіти у порівнянні з напрацюваннями, котрі були розроблені та верифієовані класиками педагогічної та дидактичної думки нового часу,	ПР – 03

відомим педагогами-практиками.	
Організовує освітній процес із використанням інформаційних та комунікаційних технологій в тому числі в умовах дистанційного навчання, розвиває у здобувачів загальної середньої освіти, навички безпечного використання цифрових технологій та сервісів поруч з тими класичними методами та інструментами навчання і виховання, котрі були обґрунтовані у теорії та задіяні на практиці у модерні часи.	ПР – 04
Уміє працювати із джерелами інформації, інтегрувати їх зміст, визнавати й сприймати різноманітність критичного аналізу і оцінок історичних джерел, у тім числі з історії культури, освіти, суспільної теорії нових часів дотично до тематичної області навчальної дисципліни.	ПР – 10
Характеризує об'єктивно й неупереджено історичні події та постаті різних історичних періодів, зокрема представників педагогічної думки, теоретиків і практиків соціального та індивідуального виховання, розробників нових навчальних і виховних технологій модерних часів.	ПР – 14
Знає та розуміє історіографію для аналізу сучасних наукових дискусій із проблем вітчизняної та всесвітньої історії, дотичних до історії культури та освіти, соціальної дидактики, соціальної психології модерних часів	ПР – 17
Уміє використовувати новітні методологічні підходи у навчальній та професійній діяльності: цивілізаційний, аксіологічний, культурологічний, антропологічний, багатофакторний, що складає особливу цінність у засвоєнні та фаховому використанні знань та навичок з історії освіти та педагогічної думки нових часів.	ПР – 20

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: залік; стандартизовані тести; реферати, есе, критичні огляди; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; студентські презентації та виступи на наукових заходах, плани-конспекти та презентації уроків.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: реферати, есе; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; студентські презентації та виступи на наукових заходах.

Форма модульного контролю: писемне висвітлення проблемних питань з метою встановлення розуміння навчального матеріалу та його засвоєння, виконання презентації конспекту уроку із завданою навчальною та виховною метою.

Форма підсумкового семестрового контролю: залік в усній формі за екзаменаційними білетами.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне оцінювання та самостійна робота												Модульна контрольна робота	Сума
Модуль 1													
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	50	100
8	10	8	8	8	8	8	8	10	8	8	8		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	6	30
Самостійна робота з фільмом на педагогічну/шкільну проблематику (есе, критичний огляд)	2	10
Самостійна робота з текстовим джерелом інформації (критичний огляд, есе, реферат)	2	10
Модульна контрольна робота	1	50
Разом		100

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Метод навчання являє собою спосіб подання (представлення) інформації студентові в ході його пізнавальної діяльності.

В процесі навчання використовуються наступні методи:

1. Пояснювально-ілюстративний метод або інформаційно-рецептивний.

- Студенти одержують знання на лекції, з навчальної або методичної літератури,
- Студенти сприймають і осмислюють факти, оцінки, висновки й залишаються в рамках репродуктивного (відтворюючого) мислення.
- Даний метод знаходить широке застосування для передачі великого масиву інформації.
- Інформаційно-рецептивний метод сам по собі не формує у студента умінь і навичок використання отриманих знань і не гарантує їх свідомого й міцного запам'ятовування.

2. Репродуктивний метод

- Застосування вивченого на основі зразка або правила.
- Діяльність студентів носить алгоритмічний характер, тобто виконується за інструкціями, приписами, правилами в аналогічних, подібних з показаним зразком ситуаціях.
- Організовується діяльність студентів за кількарізним відтворенням засвоєваних знань. Для цього використовуються різноманітні вправи, семінарські заняття, практичні роботи, програмований контроль, різні форми самоконтролю.
- Застосовується у взаємозв'язку з інформаційно-рецептивним методом (який передує репродуктивному). Разом вони сприяють формуванню знань, навичок і вмінь студентів, формують основні розумові операції (аналіз, синтез, узагальнення та ін.).
- Не гарантує розвитку творчих здатностей студентів.

3. Метод проблемного викладу.

- До викладу матеріалу ставиться проблема, формулюється пізнавальне завдання на основі різних джерел і засобів.
- Демонструється спосіб вирішення поставленого завдання.
- Спосіб досягнення мети - розкриття системи доказів, порівняння точок зору, різних підходів.
- Студенти стають свідками й співучасниками наукового пошуку.
- Студенти не тільки сприймають, усвідомлюють і запам'ятовують готову інформацію, але й стежать за логікою доказів, за напрямом думки педагога.

4. Частково-пошуковий, або евристичний, метод.

- Полягає в організації активного пошуку вирішення, сформульованих в процесі навчання (або сформульованих самостійно), пізнавальних завдань.
- Пошук рішення відбувається під керівництвом викладача, або на основі евристичних програм і вказівок.
- Процес мислення набуває продуктивного характеру.
- Процес мислення поетапно направляється й контролюється викладачем або самими студентами на основі роботи над програмами (у тому числі й комп'ютерними) і навчальними посібниками.
- Метод дозволяє активізувати мислення, викликати зацікавленість до пізнання на семінарах і колоквіумах.

5. Дослідницький метод.

- Проводиться аналіз матеріалу, постановки проблем і завдань та короткого усного або письмового інструктажу студентів.
- Студенти самостійно вивчають літературу, джерела й виконують інші дії пошукового характеру.
- Завдання, які виконуються з використанням дослідницького методу, містять в собі всі елементи самостійного дослідницького процесу (постановку завдання, обґрунтування, припущення, пошук відповідних джерел необхідної інформації, процес вирішення завдання).
- У даному методі найбільш повно проявляються ініціатива, самостійність, творчий пошук у дослідницькій діяльності.
- Навчальна робота безпосередньо переростає в наукове дослідження.

Застосовуються також методи, що ґрунтуються на основі виділення джерел передачі змісту:

- **Словесні:** джерелом знання є усне або друковане слово (розповідь, бесіда, інструктаж і ін.)
- **Практичні методи:** Студенти одержують знання й уміння, виконуючи практичні дії.
- **Наочні методи:** джерелом знань є спостережувані предмети, явища, наочні приклади (ілюстрування, показ).
- **Дискусійні методи** використовуються на семінарських заняттях. Елементи дискусії (суперечки, зіткнення позицій, навмисного загострення й навіть перебільшення протиріч в обговорюваному матеріалі). Дискусійні методи виступають як засіб не тільки навчання, але й виховання.

Поточний контроль

Поточний контроль – це оцінювання знань студента під час семінарських занять, самостійної роботи та активності студента на занятті.

Поточний контроль рівня засвоєння навчального матеріалу дисципліни оцінюється за п'ятибальною шкалою. У кінці семестру виводиться середнє арифметичне усіх одержаних оцінок за відповіді та модуль. Одержаний результат переводиться у бали.

Якщо студент жодного разу не відповідав на семінарських заняттях, матиме за відповідний поточний контроль 0 балів.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- Виступ з основного питання.
- Усна наукова доповідь.
- Доповнення, запитання до виступаючого, рецензія на виступ.
- Участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття.
- Аналіз джерел з історії освіти та педагогічної думки і дослідницької літератури;

- Письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи, конспекти уроків за темами шкільної програми тощо).

- Пасивна участь у семінарі.

Результати поточного контролю заносяться до журналу обліку роботи академічної групи. Позитивна оцінка поточної успішності студента за відсутності пропущених і невідпрацьованих семінарських занять, позитивні оцінки за модульні роботи є підставою допуску до підсумкової форми контролю – заліку.

Модульний (проміжний) контроль

Модульний контроль (МК) проводиться один раз за семестр, відповідно до графіка навчального процесу.

Контрольні заходи модульного контролю з навчальної дисципліни проводяться під час семінарських занять в академічній групі відповідно до розкладу занять.

Контрольні заходи модульного контролю проводяться у комбінованій формі: у вигляді письмових контрольних робіт, створення та представлення презентації із заздалегідь визначеними параметрами, або конспектів уроків. Вид контрольного заходу та методика урахування складових модульного контролю при визначенні оцінки за МК розробляється викладачам і затверджується кафедрою.

До контрольного заходу відповідного модульного контролю студент допускається незалежно від результатів поточного контролю. На консультаціях студент може відпрацювати пропущені семінарські заняття, захистити індивідуальні завдання, реферати, а також ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи.

Студент, який з поважної причини не зміг з'явитися на модульний контроль за дозволом декана може скласти пропущений модульний контроль з предмету.

Підсумковий (семестровий) контроль

Система не передбачає обов'язкового семестрового заліку для всіх студентів. Протягом навчального семестру студенти складають два модульних контролі знань під час тижнів, вільних від аудиторних занять, їх знання оцінюються по 100-бальній шкалі з одночасним врахуванням результатів як виконаної модульної контрольної роботи, так і поточного контролю знань: семінарів, самостійної роботи, відпрацювання пропущених занять.

Студенти, які за результатами підсумкового балу, вирахованого за правилами обчислення середнього арифметичного за результатами двох модульних контролів здобули з навчальної дисципліни не менше від встановленої мінімальної кількості балів, атестуються із виставленням їм державної семестрової оцінки («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») відповідно до шкали переведення. Студенти, які атестовані з оцінкою «незадовільно» зобов'язані скласти семестрові екзамени. Семестрові екзамени можуть також скласти студенти, які бажають покращити оцінку, отриману за результатами модульних контролів. Оцінювання знань на екзаменах здійснюється у 100-бальній шкалі.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю.

Відповідно до «Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсівих) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті» (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання здобувачів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує здобувач, який: - всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом; - вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях; - засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою; - засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває; - вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію; - самостійно визначає окремі цілі власної

навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи;

оцінку «добре» (82-89 балів, В) заслуговує здобувач, який: - повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях; - має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування; - під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) заслуговує здобувач, який: - в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок; - вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність; - опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) заслуговує здобувач, який: 8 - знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії; - виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок; - ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою; - допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення;

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує здобувач, який: - володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер;

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється здобувачу, який: виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань;

оцінка «незадовільно» (0-35 балів, F) – виставляється здобувачу, який: - володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім; - допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою; - не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи здобувача протягом семестру.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для екзамену
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Вступ до навчальної дисципліни «Історія освіти та педагогічної думки нового часу».

Значення історії освіти і виховання у формуванні світоглядного та культурного статусу особистості та педагога. Освіта і суспільне виховання як один з важливих рушіїв суспільного прогресу у модерні часи. Освіта і реформаторство, освіта і суспільна модернізація. Освітня політика та її тренди у XVI – на початку XX ст. у різних країнах світу.

Об'єкт, предмет, завдання дисципліни. Співвідношення предмету педагогіки та історії освіти і педагогіки. Зв'язок дисципліни з іншими історичними, та суспільними науками, гуманітаристикою та іншими галузями знання. Цілі історико-педагогічної науки з позицій накопичення знання, досвіду та прогнозування. Специфіка структурної побудови матеріалу навчальної дисципліни. Зміст інтегральних, загальних та фахових компетентностей, прогнозованих результатів навчання. Основні поняття, терміни і категорії. Методологія історії освіти і педагогіки. Теоретичні принципи та епістемологічні підходи. Значення соціально-історичного компаративу, синхронії та діахронії у вивченні історії освіти, виховання та педагогічної думки. Співвідношення світового та вітчизняного досвіду, їхня онтологічна взаємозалежність.

Джерела з історії освіти і педагогіки, різновиди цих джерел. Співвідношення загальних і спеціальних підходів їхньої класифікації. Доступність інформації з історії освіти та педагогічної думки: публікації, ресурси, режим доступу та використання. Дослідницькі центри та інституції у даній сфері знання. Часописи та інші періодичні видання з історико-педагогічної проблематики. Ступінь вивченості проблематики дисципліни.

Тема 2. Історія освіти та педагогічної думки в інтегрованих шкільних курсах (історії України, всесвітньої історії модерних часів та інших).

Освіта, шкільництво, педагогічні теорії та практики в інтегрованих шкільних курсах історії України, всесвітньої історії модерних часів: тематичні контексти (історія культури, реформаторська політика). Презентація вітчизняних та зарубіжних освітніх досягнень. Показ тенденції демократизації та гуманізації освіти, обміну освітніми та педагогічними досягненнями і технологіями. Демонстрація зв'язку освіти з поступом науки. Презентація освітньо-культурного процесу у шкільних підручниках з історії.

Шкільна, педагогічна та дидактична проблематика у шкільних курсах української та зарубіжної літератури. Твори красного письменства як автентичні джерела історії освіти і педагогіки. Дидактичний жанр у публіцистиці. Освіта й образотворче мистецтво.

Візуальні джерела з історії освіти й педагогіки, їхнє застосування у практиці викладання історії. Жанри та тематичні групи творів кінемографії на молодіжну, шкільну, освітньо-виховну проблематику та застосування їх для навчання та досягнення виховних цілей. Електронні джерела та бази даних. Сучасні інформаційні технології презентації навчального матеріалу серед різних груп школярів у реалізації навчальних та дидактичних завдань.

Тема 3. Періодизація історії освіти і педагогіки. Специфіка освітньо-культурного розвитку модерних часів (XVI - початок XX ст.).

Періодизація історії освіти та педагогіки. Об'єктивна компліментарність історії культури та історії освіти. Розвиток філософської думки та педагогічні ідеї. Поступ у сферах

науки й освіти як один з критеріїв історичного прогресу. «Суспільний запит» і освіта в умовах промислового перевороту та індустріалізації. Освіта нових часів як репродукція нового знання і досвіду. Традиційні і нетрадиційні інститути освіти. Освітні реформи. Освітні питання у програмових документах буржуазних революцій і політичних партій нового часу. Освіта і національно-культурний розвиток в умовах національно-культурного Відродження. Традиційні і нетрадиційні педагогічні ідеї. Формування системних освітньо-дидактичних вчень і шкіл в педагогіці. Освіта і громадянське виховання: від локального патріотизму до формування громадянськості. «Промови до німецької нації» Й.-Г. Фіхте. Специфіка культурно-освітнього поступу в Україні у модерні часи та зв'язок з європейським досвідом: інституційний, інформаційний, особистісно-комунікаційний. Освіта і націрстворення в Україні.

Тема 4. Освіта, методики навчання і виховання у країнах Європи доби Ренесансу та Реформації (кінець XV – початок XVII ст.).

Стан освіти і шкільництва наприкінці середньовіччя. Криза схоластики та критика її досвіду. Миколай Кузанський, Мішель Монтень та Йоганн Рейхлін. Викриття церковних фальсифікатів Лоренцо Валлою. Крах середньовічного «космосу» і формування раціональної картини світу. Критика провіденціалізму, деїзм і пантеїзм у здобутті нового знання та освоєння світу. Латина як комунікація «республіці писемності». Пошук «третього шляху» між підходами церковної католицької педагогіки і світської держави.

Ренесансний гуманізм і тренд на «людиноцентричність» педагогіки. Вплив поширення нової культури та технологій книгодрукування. Культ освіченості. Засоби і технології ретрансляції знань, досвіду і підготовки освіченої верстви та фахівця. Роль античної традиції раціональності. Критика і сарказм як інструменти здобуття нового знання. Античні ідеали формування гармонійної особистості та освітньо-виховні завдання доби Ренесансу.

Духовні процеси в Італії та відродження ідеї громадянського виховання. Вікторіно да Фельтре й Леон Батисто Гуаріні. Педагогічні ідеї «Міста сонця» Томазо Кампанелли. Переворот у розумінні завдань навчальної літератури. Виховання працею і творчістю. Дидактика як шлях до формування чеснот і «повного щастя». «Школа радості». Освітні та виховні цілі в інтерпретації Мішеля Монтеня. «Дитиноцентричність» і природовідповідність. Педагогічні ідеї у просторі французької ренесансної культури (П'єр Рамус, Гійом Бюде). Критика старої школи та ідеали гуманістичного виховання у творах Франсуа Рабле.

Ренесансний педагогічний рух в інших країнах Європи. Школи християнського гуманізму. Р.Агрікола та його послідовники у Північній Європі. Школа Св.Павла Дж. Колета. Шляхетні традиції лицарського виховання у викладі Ульріха фон Гуттена. Педагогічна концепція Хосе Луїса Вівеса та її вплив навчально-дидактичні методики Ігнатія Лойоли і єзуїтських освітніх закладів. Критицизм та раціоналізм педагогічних поглядів Еразма Роттердамського. Поєднання античної та ренесансної традицій у його педагогічних працях. Завдання жіночої освіти в уявленнях Еразма. Ставлення до засобів заохочення і покарання. Завдання освіти і виховання в «Утопії» Томаса Мора. Розум, праця, гармонійний розвиток особистості в «ідеальному» суспільстві «Утопії». Демократичні виховні підходи Т. Мора.

Педагогічні ідеї Реформації. Поєднання індивідуалізму і формування колективної соціальної спільноти. Протестантська освіта та її завдання за М.Лютером. Вивчення Св.Письма та пошук істини. Зв'язок гуманізму і протестантської освіти у поглядах Ф.Меланхтона. Зміст навчальних програм. Реформи університетів у протестантських князівствах. Світський аскетизм як виховний ідеал у вченні Ж.Кальвіна. «Протестантська етика».

Інституційна організація шкільництва у часи Ренесансу та Реформації. Школи елементарної освіти: нижчі міські школи, благочестиві школи, кутові школи тощо. Катехизація. Значення релігійної літератури в освіті та вихованні. Освітньо-культурний рівень вчителів. Міські латинські школи. Розвиток «педології». «Саксонський навчальний план» 1528 р. Поява перших гімназій. Класицистська спрямованість навчання у Страсбурзькій гімназії Й. Штурма. Англійські граматичні і публічні школи та французькі колежі. *Schola aquitanica* у Бордо. Демократичний характер шкіл еронімітів та їхня поширеність у країнах Європи. Елітарний рівень палацових шкіл. Реалізація завдань гармонійного розвитку «тіла, розуму і серця». Єзуїтські школи і колежі, їхні дидактичні методики і завдання. Зміст освітніх програм. Католицький універсалізм та його пізнавальні можливості. Засудження «морально спокусливого» як виховний метод. Університетська освіта та її еволюція. Вища освіта як арена суперництва старого і нового. Католицька і протестантська теологія в університетських програмах. Переорієнтація на прагматичну спрямованість вищої освіти.

Тема 5. Зміни в організації освіти та педагогічні ідеї в Україні у період «довгого Ренесансу» (XVI – XVII ст.).

Вплив процесів європейського Відродження та Реформації на освіту та педагогічну думку в Україні: загальноєвропейські та національні контексти. Церковні, братські та світські школи: цілі, організація навчання, результати діяльності. Українські меценати і шкільництво. Князь Василь-Костянтин Острозький. Галшка Гулевичівна. Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний. Конкуренція католиків, протестантів та православного духовенства у «боротьбі за уми». Єзуїтські колежі в Україні. Освіта й релігійна полеміка навколо питання унії церков. Письменники-полемісти. Діяльність першодрукаря Івана Федорова у Львові та Острозі. Школа та освіта у козацькій спільноті. Січова школа та її устрій. Шкільний отаман. Виховання джурів. Розквіт братських шкіл, їхня взірцева організація та методики навчання й виховання. Школа Львівського Успенського Ставропігійного братства. Її статутна організація, навчально-виховний процес, викладацький склад. Навчальна література. «Адельфотес» Арсенія Еласонського. «Граматика словенська» та Буквар Лаврентія Зизанія. Становлення вищої освіти. Острог як всеукраїнський центр книгодрукування та духовної культури. Острозький вчений гурток. Острозька академія та Києво-Могилянська колегія. Ренесансні підходи до постановки навчальних завдань. Прояви філологізації. Значення програми викладання «семи вільних мистецтв» та її українська специфіка. «Хронологія» Андрія Римші. Петро Могила як організатор освіти та автор творів навчально-релігійної літератури. Його методичні та дидактичні новації. Українські граматисти та їхні твори «Євангеліє учительне» та «Граматика словенороська» Мелетія Смотрицького. Перша українська енциклопедія Памви Беринди. Педагогічні ідеї у творчості Йоаникія Галятовського. Педагогічні погляди Єпифанія Славинецького та Сімеона Полоцького. .

Тема 6. Освіта і педагогічна думка країн Європи за часів «наукової революції» XVII ст.

«Наукова революція» XVII ст. і формування математико-механістичної картини світу. Нова філософія: емпіризм Френсіса Бекона та раціоналізм вчення Рене Декарта. Монадологічне філософське вчення Вільгельма Ляйбніца. Критика навчальної схоластики та діяльності старої школи. Раціоналізація ставлення до релігії. Відкриття гравітаційних законів. Ісаак Ньютон та Йоганн Кеплер. «Республіка вчених». Виникнення наукових товариств та академій наук. Оптимістичні погляди на можливість пізнання та раціонального освоєння світу. Інструменти та методи наукового пізнання. Впровадження практики в освітній процес. Філософські та ціннісні підходи до осмислення природи людини і виховання

Подальша демократизація освітньої сфери та поширення ідей всезагальності та корисності освіти. Поширення принципів конфесійної толерантності у діяльності освітніх закладів. Зростання ефективності початкової освіти. Типи початкових навчальних закладів, їхній інституційний устрій та методики елементарного навчання та виховання. Готський шкільний статут 1542 р. та його еталонний характер. Шкільний закон колонії Масачусетс 1647 р. Зростання значення «мирських» предметів навчання.

Вплив релігійної етики на виховний процес. Католицькі та протестантські виховні практики. Діяльність конгрегації «Братів християнських шкіл» у Франції. Дидактичні настанови і посібники. «Християнські моральні думки для освіти дітей». «Парафіяльна школа, або Спосіб навчати у малих школах». Ставлення до застосування фізичних покарань в умовах гуманізації процесу виховання. Різновиди закладів повної загальної освіти. Закриті аристократичні школи та нові школи (endowed) в Англії. Підтипи загальноосвітніх заклад «Пор-Рояль» та «Ораторій» у Франції. Вплив Європи духовних конгрегацій янсеністів та ораторіанців. Північноамериканські академії. Виникнення нових типів закладів вищої освіти: університету в Галле, Колеж де Франс, Гарвардського коледжу. Відмінність їхніх програм і методик від традиційних класичних університетів.

Боротьба консервативних та інноваційних педагогічних ідей в XVII ст. Загальнодемократичне та станове виховання. «Максими про виховання молодого сеньйора» 1690 р. Становлення методології виховання у «Загальній настанові» Вольфганга Ратке. Раціональна спрямованість дидактики як науки про виховання. «Франкфуртський меморіал» 1612 р. про соціально-політичну роль школи та вивчення рідної мови. П'єр Шаррон про першоступеневе значення морального виховання. Критика пізнавальних установок Ренесансу Р. Декартом. Принцип *Cogito ergo sum*. Дуальність природи людини і завдання гармонійного виховання. Розвиток здатності судження та доказового мислення як мета навчання за Декартом.

Життя та діяльність «батька» сучасної педагогіки Яна Амоса Коменського. Вплив факторів сімейного та соціального оточення. Етапи формування особистості Коменського, його освітня підготовка та життєвий досвід. Реформування Коменським латинської школи у польському місті Лешно. Корегування навчально-освітніх завдань під час роботи у Шарошпотоку. Сенсуалістські педагогічні принципи «Великої дидактики». Системний характер цього *opus magna*. Освіченість як соціальний феномен. Праця «Світ чуттєвих речей у картинках» та шкільні п'єси. Задум головного педагогічного дослідження Коменського «Загальна порада про виправлення справ людських». Прогресистський оптимізм мислителя щодо виправлення природи людини. Суспільне благо і позашкільне формування особистості. Принцип природовідповідності у вихованні та активне освоєння світу як мета навчання. Гуманістичний пафос вчення Я.А. Коменського, його апологія всестановості і рівності в удоступненні освіти. Утопія «Лабіринт світла і рай серця» 1625 р.

Тема 7. Головні тренди прогресу освіти і виховання у «Століття Просвітництва» XVIII ст.

Просвітництво як «друге видання» гуманізму. Неогуманізм та філантропія. Демократизм просвітницької педагогіки і критика станового виховання та освіти. Прагматичні прагнення наблизити школу і педагогіку до мінливих соціальних умов та до природи людини. Десакралізація процесу здобуття знань. Науковий прогрес та енциклопедизм. Оптимістичний пізнавальний пафос та раціоналізм Просвітництва. «Освічений абсолютизм» та вплив «освіченого» реформаторства на реорганізацію виховання та освіти. Завдання емансипації людини. Національні варіанти Просвітництва, їхня спільність і відмінність у ставленні до завдань освіти і вирішення дидактичних завдань. Томас

Джефферсон і Бенджамін Франклін про спрямованість громадянського виховання. Педагогічні новації Томаса Пейна, Джона Беллєрса. Ідея ремісничих шкіл Вільяма Петті. Докорінні проблеми педагогіки у трактатах Джона Локка «Про виховання» та «Про управління розумом». Здоровий дух та здорове тіло як кінцева мета виховання, засоби її досягнення. Предметний зміст повноцінного навчання та «виховання джентльмена» за Локком. Проблема практичної спрямованості дидактики.

Прагматично-педагогічна спрямованість німецького Просвітництва. Ціннісний пафос «Виховання людського роду» Г.Е. Лессінга. Завдання соціалізації особистості та пов'язання завдань виховання й навчання з життям у вченні Йоганна Бернгарда Базедова. «Методичне керівництво для батьків і матерів сімейств та народів». Й.Г. Кампе про незалежність школи від держави та конкуренцію освітніх закладів. Прояв принципів філантропізму і релігійної толерантності. Спадковість ступенів освіти та апологія принципу загальності середньої освіти в неогуманістичній концепції Вільгельма Гумбольдта.

Ліберальні педагогічні принципи Франсуа Фенелона. Роман «Телемак» та трактат «Виховання дівчиць». Постановка проблем жіночого навчання і виховання. Шарль Роллен про зміст і цілі елементарної та середньої освіти. Ліберально-демократична програма суспільного виховання у викладі Ш.-Л. Монтеск'є та енциклопедистів. Хибні вольтерові принципи буржуазного елітаризму.

Педагогічне вчення Ж.-Ж. Руссо. Вплив руссоїзму на світову педагогіку та теорію виховання. Втілення принципів природної свободи і рівності людей та критика сучасних освітньо-виховних практик. Нетривіальність та нонконформізм ідей трактату «Чи сприяло відродження наук та мистецтв покращенню звичаїв?» 1749 р. Деморатична егалітаристська спрямованість «Розсуду про походження та підстави нерівності між людьми» 1774 р. Педагогічні романи Руссо і програма сентиментальної педагогіки. Руссоїстська програма формування особистості. Фактори виховання: природа, люди, суспільство. Сутність людської природи у «Листах про мораль». Суспільне середовище і завдання освіти й виховання у трактаті «Про суспільний договір». Дидактичні завдання і вікові особливості індивіда. Методи негативного виховання. Етапи формування етичного статусу особи. Завдання національного виховання у «Роздумі про управління Польщею». Значення педагогічного вчення Ж.-Ж. Руссо у розвитку педагогічної думки модерних часів і ХХ ст.

Освітні проекти та реформи у період французької революції кінця ХVІІІ ст. Питання демократичної освіти і виховання у Декларації прав людини і громадянина. Спроби втілення в життя «найкращої системи виховання» Ж.-Ж. Руссо. Педагогічні проекти Луї Мішеля Лепелетьє, Шарля-Моріса Талейрана та Жана Антуана Ніколя Кондорсе. Проголошення права на загальну освіту у 1793 р. Ліквідація університетів як спадщини «старого порядку».

Освіта і «освічене» реформаторство у Російській імперії. Вплив іноземного досвіду та канали його поширення. Іноземні вчені в Росії. Наукові дослідження та експедиції. Діяльність академій наук. Освіта і вестернізація. Освітня політика за правління Петра I і Єлизавети Петрівни. «Пропозиції» Федора Салтикова 1712 р. «Розмова двох приятелів про користь наук та училищ» Василя Татищева 1733 р. та його освітня програма. Педагогічні та дидактичні ідеї Феофана Прокоповича та Івана Посошкова. Виховні посібники «Юності чесне зерцало» і «Перше повчання отрокам». Школа математичних і навігацьких наук у Сухаревій вежі, інші спеціальні навчальні заклади. Школа Ернста Глюка у Москві. Упровадження обов'язкової навчальної повинності для дворянських дітей 1714 р. Цифирні школи. Академічна гімназія. Станові закриті вищі навчальні заклади. Реформаторська діяльність Івана Шувалова. Михайло Ломоносов. Відкриття Московського університету. Обмеженість російського Просвітництва та утилітарність у використанні європейського досвіду. «Освічений абсолютизм» Катерини II. Микола Новіков. Вчена дама Катерина Дашкова на чолі двох академій. Діяльність таємного радника Катерини II по освітній політиці Івана Бецького.

Радикальні погляди Олександра Радіщева на соціальні аспекти виховання. «Спосіб навчання» 1771 р. як квінтесенція російської просвітницької педагогіки. Проекти екатерининських освітніх реформ: Фрідріха Генріха Дільтея, Комісії по навчальній реформі, Приватної комісії по училищах, Комісії по установленню народних училищ. Освітня реформа і Статут народних училищ Російської імперії 1786 р.

Тема 8. Система освіти, педагогічні та дидактичні новації в українських землях у добу Просвітництва XVIII ст.

Вплив європейського досвіду організації освіти та просвітницьких принципів навчання і виховання на українське шкільництво та суспільну дидактику у добу Просвітництва XVIII ст. Україна та вестернізація старої Московії та Росії. Освіта та шкільництво в підросійській Україні: типи закладів та організація навчально-виховного процесу. Колегії і професійні школи. Глухівська музична школа, її випускники. Дмитро Бортнянський. Світоглядні філософські основи української освіти та суспільного виховання. Ідеї Григорія Сковороди. Науково-педагогічна діяльність церковних та освітніх діячів петровської доби (Феофана Прокоповича, Стефана Яворського та Дмитра Туптала). Освітня політика українських гетьманів XVIII ст. Івана Мазепи та Кирила Розумовського. Батурич як культурно-освітній центр Гетьманщини. Петровські та екатерининські реформи та становище української освіти. Правобережжя за панування Речі Посполитої. Едукаційна комісія. Освіта та шкільництво в українських землях імперії Габсбургів. Школа і реформи «освіченого абсолютизму» у габсбурзьких володіннях. Мова навчання. Львівський університет як провідний вищий навчальний заклад України у добу Просвітництва. Руський інститут та греко-католицький колегіум Барбареум у Відні.

Тема 9. Розвиток теоретичних основ педагогіки і виховання у кінці XVIII – XIX ст.

Педагогічні ідеї представників класичної німецької філософії. Вплив філантропізму та руссоїзму на педагогічні погляди Імануїла Канта. Категоричний імператив та соціальні завдання виховання. Людина є *«те, що робить з неї виховання»*. Трактатування меж свободи виховання і моральні обмеження. Роль філософії Канта у духовному становленні сучасної цивілізації. Фрідріх Шляєрмахер про соціальну обумовленість освіти і виховання. Його пропозиції щодо типології освітніх закладів та предметної спрямованості навчання. Системний характер поглядів Йоганна Готліба Фіхте на реформу освіти та впровадження цілісних засад національного виховання. Національна саморефлексія і суспільна дидактика, універсальність перетворювальних можливостей останньої. Завдання та засоби всестанового загального виховання. Єдність навчання і дисципліни у філософській системі Георга Вільгельма Фрідріха Гегеля. Вплив неогуманізму. Взаємозв'язок історії виховання і поступу людської цивілізації. Виховання як активний процес соціалізації в конкретних суспільних умовах. Дидактичні ідеї у «Філософії духу» Гегеля.

Проблеми суспільного виховання і вдосконалення через працю у поглядах соціалістів-утопістів XIX ст. Освіта як засіб подолання суспільної нерівності розумінні К.Ф. Вандера та П.Ж. Прудона. Педагогічна і соціально-виховна складові комуністичної теорії Карла Маркса та Фрідріха Енгельса. Критика теорії і практики «буржуазної школи». Класовий підхід у формуванні «нової людини» і пролетарське виховання. Підготовка до участі у класовій боротьбі. Комуністичний егалітаризм. Вірність пролетарській моралі як альфа і омега етичного вдосконалення. Заперечення загальнолюдських цінностей.

Педагогічна теорія під впливом філософії позитивізму. Праця Герберта Спенсера «Виховання розумове, моральне, фізичне». Спроба об'єднати ідею прогресивної еволюції природи і суспільства з дарвінізмом. Обґрунтування пріоритетності природничо-наукової

освіти і критика педагогічного «класицизму». Розквіт психологічної науки та її вплив на педагогічну теорію та практику.

Філософія ірраціоналізму та теорія виховання. Скепсис Артура Шопенгауера щодо традиційних дидактичних прийомів. Трактатування принципу «Не обманюйся і прагни бути краще». Вади існуючої системи освіти та виховання у збірці доповідей Фрідріха Ніцше «Про майбутнє наших освітніх установ». Формування надлюдини та завдання елітарного виховання. Культ геніїв. Вплив ніцшеанської дидактики на подальшу постановку завдань соціального виховання.

Творчість і погляди класиків педагогіки кінця XVIII – XIX ст. Йоганн Генріх Песталоцці як «народний проповідник» та «батько сиріт». Вплив життєвого досвіду на його педагогічну етику та виховну діяльність. Засоби емансипації знедолених. Педагогічний роман «Лінгард і Гертруда». Організація виховних закладів соціальної реабілітації для сиріт та нужденних у Нейгофі, Станці, Бургдорфі та Івердоні. Концепти виховуючої праці і розвиваючого навчання. Формування Песталоцці методів елементного виховання для формування гармонійної особистості. Вдосконалення посередництвом вправ. Вплив ідей руссоїзму. Положення праці «Лебедина пісня». Фрідріх Фрйобель як репрезентант педагогічного романтизму. Створення системної теорії дошкільного виховання. Дитячі садки та «дитячі садівниці». Розширення нижніх меж загального навчання і виховання. Творчий запал праці Фрйобеля «Виховання людини» 1826 р. Теоретичне обґрунтування ролі гри у розвитку особистості. Йоганн Фрідріх Гербарт як теоретик виховуючого навчання. Розуміння педагогіки як скарбниці методологічного інструментарію. Виявлення тез, основ та фундаментальних умов результативності навчально-виховного процесу. Критика крайнощів емпіричної та філософської педагогіки. Педагогіка як наука та мистецтво. Центральне значення ідеї про гармонійний розвиток усіх здібностей. Управління, навчання та моральне виховання як засоби досягнення цієї мети. Розробка Гербартом системи прийомів управління. Ступені навчального процесу та зміст навчальної діяльності. Універсальні методи навчання. Фрідріх Адольф Вільгельм Дістервег як блискучий інтерпретатор. Масова народна школа як центральний елемент педагогічних інтересів Дістервега. «Керівництво до освіти німецьких вчителів». Принципи природовідповідності і культуровідповідності. Розвиваюче-виховне й освітнє навчання, його природничо-наукова спрямованість. «Елементарний метод».

Педагогічний світогляд Костянтина Ушинського. Реалізація принципу народності в освіті та вихованні. Пояснення закономірностей виховання. Людина як сукупність і головний предмет «антропологічних наук». Двоєдиність навчальних і виховних завдань освіти. Умови успіху навчання, його ступені. Системність та повторюваність. Пропозиції Ушинського по вдосконаленню класно-урочної системи. «Домашні уроки». Дворівнева дидактика за Ушинським. Засвоєння рідної мови, «патріотичне» та релігійне виховання. Вимоги до освітнього та морального статусу вчителя.

Педагогічна діяльність Миколая Бунакова та Василя Водовозова. Демократичні погляди Миколи Корфа та його зусилля у розвитку селянської освіти. Обґрунтування права неросійських народів навчатися рідною мовою. Йосиф Паульсен та видання педагогічних часописів.

Тема 10. Тенденції та проблеми прогресивного розвитку системи освіти та виховання у XIX ст.

Історичні тенденції прогресу у системі освіти у XIX ст. Школа як інститут суспільної стабільності і важливий фактор національного розвитку. Коло проблем у системі освіти та пошук засобів їхнього усунення. Становлення національної школи. Проблема загальності і всестановості. Упровадження загальної початкової освіти у країнах світу. Суттєві зміни

співвідношень між школою, церквою та релігійним вихованням. Обмеження виховних завдань релігійного змісту та упровадження принципів релігійної толерантності. Пропозиції Дістервега. Недільні початкові школи в англосаксонських країнах. Євангелічне Британське шкільне товариство. Викладання релігії у школі.

Зміна завдань, обсягів, змісту виховання і навчання. Зростання масштабів та ускладнення структури освіти. Еволюція соціальних функцій школи і суспільного виховання, їхня адаптація під впливом зміни соціальних потреб. Масове поширення писемності. Спадковість освітніх ступенів. Дуальність системи освіти. Погляди Отто Вільмана. Тупиковість початкової школи і пошуки шляхів її подолання. Міттельшуле як модель вищої початкової школи. Рекомендації англійської Комісії по освіті 1868 р. Перехідні освітні заклади Франції: школа в Орлеані, паризькі заклади колег Шаптеля та школа Тюрго. Поширення *ecole primaire superieure* та *high school* до кінця XIX ст.

Освітнє законодавство європейських країн та США. Роль держави та освітня політика. Англійські шкільна законопроекти 1833 р. Створення міністерств освіти, відомчих органів управління та шкільних інспекцій. Бюджет освіти. Державні та приватні зусилля по фінансуванню освітньої та наукової сфер. Народна освіта і територіальні громади. Специфіка державного управління і самоврядування в системі освіти у різних країнах світу. Меттерніхівські порядки та охоронний характер освітньої політики. Міністерство С. Уварова в Росії. Ліберальний характер освітніх реформ 1860-х рр. Статути початкової освіти та середніх шкіл 1864 р. Реакційні освітні закони за міністерства графа Д. Толстого та І. Делянова. К. Победоносцев та консервативні принципи освітньої політики наприкінці XIX ст.

Освітні ступені та зміст навчальних програм початкової і середньої школи. Гендерна емансипація та жіноча освіта. Жіночі пансіони. Впровадження занять по трудовому і фізичному вихованню. Прогресивні виховні методики. Методична система взаємного навчання Джозефа Ланкастера та Ендрю Белла. Поширення ланкастерської системи.

Критика греко-латинського «класицизму» у практиці середньої освіти і його поступове виродження. Диференціація середніх освітніх закладів на класичні гімназії та реальні школи. Становлення ординарної жіночої середньої освіти. Розвиток університетської та вищої політехнічної освіти. Ліцеї у царській Росії. Університетські реформи. Ступінь автономії університетів. Академічні свободи. Нові моделі вищої освіти за прикладом Берлінського та Лондонського університетів. Вища нормальна школа та Французька Школа хартій. Демократизація вищої освіти та формування верстви різночинної інтелігенції. Університетські статути 1864 р. в Росії. Заснування нових університетів та їхній викладацький склад. Зростання науковості фахової підготовки. Відновлення університетських закладів у Франції.

Тема 11. Система освіти, виховання і педагогічні думка України за «ери націоналізму» (XIX – початок XX ст.).

Фази українського націстворення: від культурно-національного Відродження і до політичного націоналізму. Роль національної освіти і виховання. Зигзаги освітньої політики імперських урядів в українських землях у XIX – на початку XX ст. Уніфікаційні освітні реформи російського уряду у XIX ст. Спроби викорінення української етно-національної складової у культурі та освіті у 2-й половині XIX ст. Діяльність земств та українська освіта. Становлення дошкільної освіти. Приватний дитячий садок сестер Ліндфорс. Скасування заборон української мови під час російської революції 1905-1907 рр. Відродження українського шкільництва. Київське Товариство сприяння вихованню і захисту дітей. Харківське товариство працюючих жінок. Київське товариство народних дитячих садків.

Вплив фребелівських методик дошкільного виховання. Діяльність Софії Русової та Наталії Лубенець. Часопис «Дошкольное воспитание».

Освітня політика урядів габсбурзької імперії: від меттерніхівської реакції до освітньої емансипації. Самодіяльні громадські формування та їхня педагогічна діяльність. Товариство греко-католицьких священників та Іван Могильницький. «Руська Трійця». Освітні питання за часів «весни народів» 1848-1849 рр. Спроби запровадження «руської мови» у шкільництві. «Нова ера» та її культурно-освітня складова. «Просвіта» та Наукове Товариство ім. Т. Шевченка у Львові. Товариство «Рідна школа». Педагогічні часописи української Галичини.

Поступ вищої освіти. Засади створення та функціонування університетів та інших ВИШів в українських землях. Ніжинська гімназія вищих наук та колегія Павла Галагана. Проблема українського університету у Львові в умовах польсько-українського протистояння. Становлення педагогічної освіти в Україні. Вчительські семінарії, вищі жіночі курси, Фребелівський дворічний педагогічний інститут.

Педагогічні погляди Олександра Духновича та його методичні розробки. Традиційна народна дидактика в етнографічних розвідках Миколи Костомарова. Педагогічна діяльність Миколи Пирогова. Його пропозиції по реформуванню шкільної освіти. Нововведення у Київському навчальному окрузі. Погляди класиків української літератури на освіту і виховання. «Буквар» Тараса Шевченка та «Граматка» Пантелеймона Куліша. «Кулішівка». Українська абетка Бориса Грінченка. «Словарь української мови». Розвідка Куліша «Як виховувати дітей». Ідеї національного виховання в інтерпретації Михайла Драгоманова. Леся Українка як педагог. Микола Корф як організатор земської освіти. Педагогічні погляди та освітня діяльність Костянтина Ушинського в Україні. Його головна праця «Людина як предмет виховання». Наукова діяльність та педагогічні ідеї Івана Франка. Вплив на їхнє формування демократичних принципів та соціалістичних ідей. Освіта і виховання як засоби емансипації народних низів. Педагогічна діяльність Христини Алчевської. Перші україномовні навчальні посібники Тимофія Лубенця. «Історія України» Миколи Аркаса. «Ілюстрована історія України» Михайла Грушевського.

Тема 12. Світові освітні тенденції та педагогічна думка на зламі XIX – XX ст.

Рух за реформу школи та приведення її у відповідність зі зміною суспільних умов та запитів. Подальша демократизація та поширення освіти. Запровадження обов'язковості початковості освіти. Зростання професійної та вищої освіти. Класичні університети і політехнічні вищі навчальні заклади. Освіта і науково-технічний прогрес. Освітні концепції та педагогічні течії на зламі XIX–XX ст. Педагогічний традиціоналізм і нетрадиційна педагогіка. Філософія та принципи «вільного виховання», «трудової школи», «школи дії», «соціальної педагогіки», «прагматичної педагогіки», «прогресивного виховання».

Детермінанти формування особистості і соціальне середовище у поглядах представників соціальної педагогіки. Відповідність педагогічних ідеалів і цінностей стадіям цивілізації за Емілем Дюркгеймом. Виховання як прилучення індивіда до колективних уявлень. Методична соціалізація як головна функція виховання. Траєкторія розвитку особистості і управління виховним процесом. Роль шкільного класу. Педагогічний процес як пізнання тотальних духовних зв'язків у праці «Основи гуманітарних наук» Вільгельма Дільтея. Переживання як психоемоційний засіб включеності у суспільні зв'язки. Школа як інструмент соціалізації у праці «Соціальна педагогіка» Пауля Наторпа. Взаємовідносини у колективі вчителів та учнів як засіб самопізнання і досягнення виховних цілей.

Реформаторська педагогіка на початку XX ст. Іноваційний освітній заклад «Ермітаж» Овида Декролі. Постановка проблеми співвідношення навчального запиту та індивідуальних запитів і потреб учня/вихованця. Ідея спонтанного розвитку особистості і

дитиноцентричність педагогічної концепції Марії Монтессорі. Сенсорне виховання. Вдосконалення дошкільної освіти. «Садки Монтессорі». Ідеї «вільного виховання» у працях Елена Кея. Відмова adeptів експериментальної педагогіки від метафізичних ідей. Викладки Поля Лапі та Вільгельма Августа Лая. Критика класичної педагогіки як літературного роману. Рух від практики до її узагальнення як критерій успіху навчання і виховання. Погляди на значення рефлексивних реакцій. Концепт вроджених розумових здібностей. Формування вчення педології та його представники: Дж. Е. Адамсон, А. Біне, Г. Голл, Е. Торндайк, В. Кілпатрік. Методика інтелектуального тестування. Психологічні тести Альфреда Біне. Учень як активний учасник процесу власного навчання. Філософія прагматизму та її вплив на педагогіку. Джон Дьюї та його експериментальний метод. Зв'язок практики та істинності.

Теоретики педагогіки особистості. Навчання як гармонійна взаємодія педагога та учня. Погляди Гуго Гаудіга, Фріца Гансберга, Генріха Шаррельмана. Розуміння завдань виховання як сприяння вільному розвитку особистості. Виховання посередництвом мистецтва, його завдання і можливості. Містико-антропологічна концепція Рудольфа Штайнера. Здатність «духовного зору» та її розвиток. Підсумки розвитку освіти та педагогічної думки у модерні часи.

6.2. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Для денної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Форма навчання: денна				
	Усьогосього	у тому числі			
лекції		Практичні (семінарські)	лабораторні	Індивідуальна а робота	Самостійна робота
Модуль 1					
Тема №1. Вступ до дисципліни «Історія освіти та педагогіки (XVI – поч. XX ст.)»	5	2			3
Тема №2. Історія освіти та педагогічної думки в інтегрованих шкільних курсах (історії України, всесвітньої історії модерних часів та інших).	6	2			4
Тема №3. Періодизація історії освіти і педагогіки. Специфіка освітньо-культурного розвитку модерних часів (XVI – поч. XX ст.).	5	2			3
Тема №4. Освіта, методики навчання і виховання у країнах Європи доби Ренесансу та Реформації (кінець XV – початок XVII ст.).	7	3			4
Тема №5. Зміни в організації освіти та педагогічні ідеї в Україні у період «довгого Ренесансу» (XVI – XVII ст.).	10	2	4		4

Тема №6. Освіта і педагогічна думка країн Європи за часів «наукової революції» XVII ст.	7	3				4
Модуль 2						
Тема №7. Головні тренди прогресу освіти і виховання у «Століття Просвітництва»	8	4				4
Тема №8. Система освіти, педагогічні та дидактичні новації в українських землях у добу Просвітництва XVIII ст.	8		4			4
Тема №9. Розвиток теоретичних основ педагогіки і виховання у кінці XVIII – XIX ст.	7	3				4
Тема №10. Тенденції та проблеми прогресивного розвитку системи освіти та виховання у XIX ст.	7	3				4
Тема №11. Система освіти, виховання і педагогічні думка України за «ери націоналізму» (XIX – поч. XX ст.).	10	2	4			4
Тема №12. Світові освітні тенденції та педагогічна думка на зламі XIX – XX ст.	8	4				4
Модульна контрольна робота	4	4				
Разом	90	32	12			46

Для заочної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі				
лекції		Практичні (семінарські)	лабораторні	Індивідуальна а робота	Самостійна робота	
Модуль 1						
Тема №1. Вступ до дисципліни «Історія освіти та педагогіки (XVI – поч. XX ст.)»	6,5	0,5				6
Тема №2. Історія освіти та педагогічної думки в інтегрованих шкільних курсах (історії України, всесвітньої історії модерних часів та інших).	8	1				7
Тема №3. Періодизація історії освіти і педагогіки. Специфіка освітньо-культурного розвитку модерних часів (XVI – поч. XX ст.).	6,5	0,5				6
Тема №4. Освіта, методики навчання і виховання у країнах Європи доби Ренесансу та Реформації (кінець XV – початок XVII ст.).	8	1				7
Тема №5. Зміни в організації освіти та педагогічні ідеї в Україні у період	8,5	0,5	1			7

«довгого Ренесансу» (XVI – XVII ст.).						
Тема №6. Освіта і педагогічна думка країн Європи за часів «наукової революції» XVII ст.	7	1				6
Тема №7. Головні тренди прогресу освіти і виховання у «Століття Просвітництва»	6,5	0,5				6
Тема №8. Система освіти, педагогічні та дидактичні новації в українських землях у добу Просвітництва XVIII ст.	9	1	1			7
Тема №9. Розвиток теоретичних основ педагогіки і виховання у кінці XVIII – XIX ст.	7,5	0,5				7
Тема №10. Тенденції та проблеми прогресивного розвитку системи освіти та виховання у XIX ст.	6,5	0,5				6
Тема №11. Система освіти, виховання і педагогічні думка України за «ери націоналізму» (XIX – поч. XX ст.).	9	-	2			7
Тема №12. Світові освітні тенденції та педагогічна думка на зламі XIX – XX ст.	7	1				6
Разом	90	8	4			78

6.3. Теми семінарських занять

№ теми з/п	Назва теми	Кіл-ть годин (денна/заочна)
1	Зміни в організації освіти та педагогічні ідеї в Україні у період «довгого Ренесансу» (XVI – XVII ст.)	4/1
2	Система освіти, педагогічні та дидактичні новації в українських землях у добу Просвітництва XVIII ст	4/1
3	Система освіти, виховання і педагогічні думка України за «ери націоналізму» (XIX – початок XX ст.).	4/2
	Всього	12/4

Методичні поради до тематики семінарських занять

Програма семінарських занять з навчальної дисципліни «Історія освіти та педагогіки (XVI - початок XX ст.)» розрахована на залучення здобувачами вищої освіти широкого кола наукової літератури і джерел, використання раніше отриманих знань, дотичних до навчального матеріалу дисципліни, одержання та засвоєння нових.

Мета семінарських занять: розгляд та аналіз основних тенденцій історії освіти, педагогічної та виховної думки України на тлі світових процесів, опанування методики пошуку і методології опрацювання джерел інформації з даного кола проблем, здобуття і поглиблення первинних навичок і вмінь здобувачів вищої освіти у зазначеній предметній сфері.

Завдання практичних занять:

► оволодіння основними принципами, методами і методиками, використовуваними в історико-педагогічному дослідженні;

- ▶ здобуття і поглиблення навичок і вмінь студентів у вивченні, дослідженні та узагальненні історико-педагогічної та історико-освітньої проблематики;
- ▶ освоєння нових термінів, категорій і понять, прийнятих у даній тематичній області;
- ▶ забезпечення наукової достовірності одержаних пізнавальних результатів.

Тема № 1.

Зміни в організації освіти та педагогічні ідеї в Україні у період «довгого Ренесансу» (XVI-XVII ст.).

1. Вплив процесів європейського Відродження на освіту та педагогічну думку в Україні: загальноєвропейські та національні контексти.
2. Церковні, братські та світські школи: цілі, організація навчання, результати діяльності.
3. Школа та освіта у козацькій спільноті. Політика українських гетьманів у справах освіти і шкільництва.
4. Становлення вищої освіти. Острозька академія та Києво-Могилянська колегія.
5. Петро Могила як організатор освіти. Його методичні та дидактичні новації.
6. Українські граматисти та їхні твори. «Євангеліє учительне» та «Граматика словенороська» Мелетія Смотрицького. Перша українська енциклопедія Памви Беринди.
7. Педагогічні ідеї у творчості Йоанікія Галятовського.
8. Педагогічні погляди Єпифанія Славинецького та Сімеона Полоцького.

Тема № 2.

Система освіти, педагогічні та дидактичні новації в українських землях у добу Просвітництва XVIII ст.

1. Вплив європейського досвіду організації освіти та просвітницьких принципів навчання і виховання на українське шкільництво та суспільну дидактику.
2. Освіта та шкільництво в підросійській Україні: типи закладів та організація навчально-виховного процесу. Колегії і професійні школи.
3. Світоглядні філософські основи української освіти та суспільного виховання у добу Просвітництва XVIII ст. Ідеї Григорія Сковороди.
4. Освітня політика українських гетьманів (Іван Мазепа та Кирило Розумовський).
5. Науково-педагогічна діяльність церковних та освітніх діячів петровської доби (Феофана Прокоповича, Стефана Яворського та Дмитра Туптала).
6. Становище української школи та система освіти на Правобережжі за панування Речі Посполитої. Едукаційна комісія.
7. Освіта та шкільництво в українських землях імперії Габсбургів. Школа і реформи освіченого абсолютизму.
8. Львівський університет як провідний вищий навчальний заклад України у добу Просвітництва.

Тема № 3.

Система освіти, виховання і педагогічна думка України за «ери націоналізму» (XIX – початок XX ст.).

1. Фази українського націєтворення: від культурно-національного Відродження і до політичного націоналізму. Роль національної освіти і виховання.
2. Зигзаги освітньої політики імперських урядів в українських землях XIX – на поч. XX ст:

- Уніфікаційні освітні реформи російського уряду у XIX ст. Спроби викорінення української етно-національної складової у культурі та освіті у 2-й пол. XIX ст.;
 - Освітня політика урядів габсбурзької імперії: від меттерніхівської реакції до освітньої емансипації.
3. Поступ вищої освіти. Засади створення та функціонування університетів та інших ВИШів в українських землях.
 4. Педагогічні погляди Олександра Духновича та його методичні розробки.
 5. Традиційна народна дидактика в етнографічних розвідках Миколи Костомарова.
 6. Погляди класиків української літератури на освіту і виховання. «Буквар» Тараса Шевченка та «Граматики» Пантелеймона Куліша.
 7. Ідеї національного виховання в інтерпретації Михайла Драгоманова.
 8. Леся Українка як педагог.
 9. Микола Корф як організатор земської освіти.
 10. Педагогічна діяльність Христини Алчевської.

6.4. САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота з навчальної дисципліни **«Історія освіти та педагогіки (XVI – початок XX ст.)»** містить педагогічно-методичну складову та здійснюється за вибором студента.

Самостійна робота з курсу може бути представлена студентом у вигляді презентації з теми курсу за програмою шкільного курсу історії (8-9 класи) (Див.: Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. Історія України. Всесвітня історія. 6 – 11 класи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/Navchalna.programa.2022.WH.HU.6-11.pdf>).

Самостійна робота з курсу може бути представлена студентом у вигляді розробки тестів для поточного або підсумкового контролю за темами, що вивчаються в шкільному курсі історії (8-9 класи). (Див.: Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. Історія України. Всесвітня історія. 6 – 11 класи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/Navchalna.programa.2022.WH.HU.6-11.pdf>).

Самостійна робота з курсу може бути представлена студентом у вигляді підготовки конспекту уроку з теми курсу за програмою шкільного курсу історії (8-9 класи) (Див.: Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. Історія України. Всесвітня історія. 6 – 11 класи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/Navchalna.programa.2022.WH.HU.6-11.pdf>

Окрім самостійного поглибленого опрацювання матеріалу за темами, передбачено й індивідуальну роботу, на котру виноситься ґрунтовне вивчення одного автентичного джерела з історії освіти і педагогії, включно й літературно-художнього твору, а також однієї монографії/двох статей із вказаних викладачем в індивідуальному завданні. Можливим є виконання реферату з метою підвищення рейтингового балу.

6.5. Теми рефератів:

1. Критерії періодизації історії освіти і педагогічної думки.
2. Характеристика різновидів джерел з історії освіти і педагогічної думки.
3. Фундаментальні соціальні та світоглядні основи історії освіти і педагогічної думки у модерні часи.
4. Зрушення в історії освіти і педагогічної думки часів Ренесансу.

5. Вплив Реформації на зрушення в системі освіти і педагогічної думки.
6. Вплив Ренесансу на українське шкільництво і педагогіку.
7. Острозька академія і становлення вищої освіти в Україні.
8. «Наукова революція» XVII ст. і зрушення в системі освіти і педагогічної думки.
9. Поширення принципів всестановості і загальності в історії освіти і педагогічної думки нового часу.
10. Значення Києво-Могилянської колегії в імплементації європейського освітнього досвіду в Україні.
11. Аналіз ідеологічного підґрунтя «Синопису» 1674 р. як посібника з історії.
12. Вплив ідей Просвітництва на розвиток освіти і педагогічної думки.
13. Педагогічна концепція Жан-Жака Руссо.
14. Виховні ідеали американських просвітників XVIII ст.
15. Освітні реформи «освіченого абсолютизму» в країнах Європи (на вибір).
16. Освітні перетворення у часи французької революції кінця XVIII ст.
17. Педагогічні погляди Й.Г. Песталоцці.
18. Національно-культурне Відродження й українське шкільництво.
19. Педагогічна діяльність Олександра Духновича.
20. Педагогічна проблематика у класичній українській літературі.
21. Спроби реформування освітньої діяльності у Київському навчальному окрузі за попечительства Миколи Пирогова.
22. Освітні проблеми у роки «весни народів» 1848-1849 рр.
23. Освіта, національне виховання і Визвольна війна німецького народу 1813 р.
24. Освіта, національне виховання і рух за об'єднання Німеччини у середині XIX ст.
25. Соціальні контексти фребелівської теорії і практики дошкільного виховання.
26. Категоричний імператив і проблеми морального виховання у філософських поглядах Імануїла Канта.
27. Педагогічна діяльність Олени Пчілки.
28. Жіноча емансипація у XIX ст. і постановка питань жіночої освіти.
29. Педагогічна діяльність Христини Алчевської.
30. Шкільна проблематика в літературній творчості Івана Франка.

6.6. Перелік питань, що виносяться на іспит

1. Об'єкти і цілі історико-педагогічної науки.
2. Предмет і завдання курсу «Історія освіти та педагогічної думки нового часу».
3. Методологія історії освіти та педагогічної думки.
4. Класифікація історико-педагогічного знання: традиційні і нетрадиційні ідеї в історії світової педагогічної думки.
5. Класифікація історико-педагогічного знання: традиційні і нетрадиційні інститути в історії освіти.
6. Періодизація і спадковість історико-педагогічного знання.
7. Джерела з історії освіти і педагогіки нового часу.
8. Зміни в системі освіти та педагогіки в умовах зруйнування середньовічного «космосу» та становлення ренесансної картини світу.
9. Елементи освіти та виховання у традиційному селянському, міському та шляхетському середовищі у ранньомодерну епоху XVI-XVIII ст.
10. Вплив Реформації на освіту та педагогічну думку.
11. Педагогічні новації доби європейського Відродження. „Будинок радості” В. да Фельтре.

12. Педагогічні ідеї французької школи ренесансної культури (П'єр Рамус, Франсуа Рабле, Гійом Бюде).
13. «Освічений скепсис» етико-філософської концепції Мішеля Монтеня.
14. Освіта та виховання майбутнього в соціоісторичних утопіях Томазо Кампанелли та Томаса Мора.
15. Вплив процесів європейського Відродження на освіту та педагогічну думку в Україні: наднаціональні та національні контексти
16. Церковні, братські та світські школи в Україні: цілі, організація навчання, результати діяльності.
17. Становлення вищої освіти в Україні у ранньомодерну добу. Острозька академія та Києво-Могилянська колегія.
18. Українські граматисти. Посібники Мелетія Смотрицького. Перша українська енциклопедія Памви Беринди.
19. Педагогічні ідеї у творчості Йоанікія Галятовського.
20. Педагогічні погляди Єпифанія Славинецького та Сімеона Полоцького.
21. Реформи освіченого абсолютизму та оновлення освітніх інститутів у країнах Західної та Центрально-Східної Європи у XVII-XVIII ст.
22. Вплив наукової революції та Просвітництва на педагогічну думку країн Європи у XVII-XVIII ст.
23. Педагогічні ідеї Вольфганга Ратке.
24. Цивілізаційне значення цілісної дидактико-педагогічної концепції Яна Амоса Коменського.
25. Досвід шкільної освіти в Англії у XVII-XVIII ст. Белл-Ланкастерська система навчання.
26. Емпірико-сенсуалістична концепція освіти і виховання Джона Локка.
27. Колатералі науки, освіти і природного виховання в інтерпретаціях представників «Республіки учених» XVII – початку XVIII ст. (Ф. Бекон, Р. Бойль, Р. Декарт та ін.).
28. Педагогічна думка у Франції XVIII ст. Концепція Жан-Жака Руссо.
29. Освітні реформи та педагогічні ідеї у Франції доби революції кінця XVIII ст.
30. Школа і педагогічна думка Північної Америки часів Просвітництва.
31. Педагогічні та етико-дидактичні сенси представників німецької вченості XVIII – 1- пол. XIX ст. (Й.-Г. Гердер, Й.-В. Гьоте, І. Кант, Ф.-В. Гегель)
32. Освітня діяльність Стефана Яворського та Феофана Прокоповича.
33. Школа та педагогічна думка в Україні у XVIII ст.
34. Філософські та педагогічні ідеї Григорія Сковороди.
35. Уніфікація освіти в підросійській та півдавстрійській Україні у XIX ст.
36. Боротьба за розвиток національної освіти в Україні на зламі XIX-XX ст.
37. Педагогічні погляди Олександра Духновича.
38. Концепція національного виховання Михайла Драгоманова.
39. Дидактичні ідеї Тараса Шевченка. «Букварь южнорусский».
40. Педагогічна діяльність Пантелеймона Куліша.
41. Педагогічна діяльність Христини Алчевської.
42. Микола Корф – організатор земської освіти у пореформенну добу.
43. Педагогічний доробок Софії Русової та Бориса Грінченка.
44. Костянтин Ушинський як новатор освітньої та виховної діяльності.
45. Ідея гармонійного виховання Йоганна Генріха Песталоцці. Теорія елементарної освіти.
46. Педагогічні ідеї Йоганна Фрідріха Гербарта.
47. Теорія виховання та навчання Фрідріха Адольфа Дістервега.
48. Теорія і практика гуманістичного виховання Фрідріха Фребеля та Марії Монтесорі.
49. Перші навчальні посібники Тимофія Лубенця.

50. Педагогічна спадщина представників класичного українського письменства (Леся Українка, Михайло Коцюбинський, Іван Франко).
51. Тенденції інституційного поступу освіти у країнах світу у XIX – на початку XX ст.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби: ноутбук та проєктор для презентацій.
Обладнання: карткові матеріали, дошка.
Навчальна платформа Google Meet.

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА:

1. Артемова Л.В. Історія педагогіки України: підручник. Київ: Либідь, 2006. 420 с. URL: https://subject.com.ua/psychology/history_pedagog/index.htm.
2. Вознюк О.В. Розвиток вітчизняної педагогічної думки: синергетичний підхід : монографія. Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 183 с. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/4036/>.
3. Завгородня Т.К. Історія педагогіки: навчально-методичний посібник / Т.К. Завгородня, Л.М. Прокопів, І.В. Стражнікова. Івано–Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника, 2014. 160 с. URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/3058/>.
4. Зайченко І.В. Освіта і педагогічна думка в Україні у XIX – на початку XX ст. монографія. 2-е вид., перероб. і доп. Київ: Компринт, 2013. 504 с.
5. Історія педагогіки / За ред. проф. М.В. Левківського, докт. пед. наук О.А. Дубасенюк. Житомир: Житомирський державний педагогічний університет, 1999.
6. Історія педагогіки: курс лекцій. Навчальний посібник. Київ, 2004. 171 с. URL: <http://www.info-library.com.ua/books-book-69.html>.
7. Історія української культури / За загал. ред. І. Крип'якевича. 4-те вид., стереотип. Київ: Либідь, 2002. 656 с. URL: <http://litopys.org.ua/krypcult/krcult.htm>.
8. Історія філософії в її зв'язку з освітою : підруч. для студентів вищ. навч. закл. / Г. І. Волинка, В. І. Гусев, Н. Г. Мозгова [та ін.]; за ред. Г. І. Волинка. – Київ: Каравела, 2006. – 479 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?S21CNR=20&S21STN=1&S21REF=2&C21COM=S&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21All=%3C.%3EID%3DUKR0009765%3C.%3E&&S21FMT=fullwebr>
9. Кравець В. Історія української школи і педагогіки : Курс лекцій: Навч. посібник для пед. вузів. Тернопіль : Б.в., 1994 . 359 с. *Володимир Петрович Кравець Репозитарій*. URL: [dspace.tnpu.edu.ua > bitstream > Kravets](dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/Kravets).
10. Кравець В.П. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва: навч. посіб. для студ. пед. навч. закл. Тернопіль, 1996. 436 с. *Володимир Петрович Кравець Репозитарій*. URL: [dspace.tnpu.edu.ua > bitstream > Kravets](dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/Kravets)
11. Любар О.О. Історія української школи і педагогіки: Навч. посібник / О.О. Любар, М.Г. Стельмахович, Д.Т. Федоренко; За ред. О.О. Любара. Київ: Знання, 2003. 450 с. URL: <https://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/123456789/5816/1/>.
12. Хмельницька О.С. Педагогіка. Історія педагогіки: навчально-методичний посібник. Переяслав (Київ. обл.): Домбровська Я.М., 2021. 222 с.

ДОДАТКОВА

Джерела:

1. Алчевская Х.Д. Передуманное и пережитое: дневники, письма, воспоминания. Москва: тип. Т-ва И.Д.Сытина, 1912. 466 с. URL: https://rusneb.ru/catalog/000199_000009_003787739/.
2. Головацький Я. Ф. О первом литературно-умственном движении русинов в Галиции со времен Австрийского владения в той земле / Ставропігійський інститут у Львові (Львів). Львов: Книгопечат. Ставропиг. ин-та. 39 с. Науковий збірник. 1865. Вип. 2. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?S21CNR=20&S21STN=1&S21REF=2&C21COM=S&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21All=%3C.%3EID%3D0000711%3C.%3E&&S21FMT=fullwebr>
3. Грушевський М.С. Про українську мову і українську школу / М. Грушевський; передм. Я. Гояна. 2-ге вид. Київ: Веселка, 1991. 45, [1] с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?S21CNR=20&S21STN=1&S21REF=2&C21COM=S&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21All=%3C.%3EID%3DUKR0001452%3C.%3E&&S21FMT=fullwebr>.
4. Драгоманов М.П. Народні школи на Україні серед життя і письменства в Росії М. Драгоманова. Geneve; Vale; Lyon: Вид. "Громада", 1877. 152 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?S21CNR=20&S21STN=1&S21REF=2&C21COM=S&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21All=%3C.%3EID%3D0001404%3C.%3E&&S21FMT=fullwebr>
5. Духнович А. Книжица читальная для начинающих. Будин, 1847. URL: <http://rusyns-library.org/knizhica-chitalnaya-dlya-nachinayushhix-1847-goda/>
6. Духнович О. Вибрані твори / О. Духнович. Ужгород: Закарпаття, 2003. 568 с.
7. Коменський Ян-Амос. Вибрані педагогічні твори: у трьох томах. Т. 1. Велика дидактика / під ред. з біограф. нарисом і примітками проф. Красновського А. А. Київ. Рад. школа. 1940. 248 с. URL: http://library.vspu.edu.ua/inform/vidanna_bibliot/cifrova_kol/komenskij_velika_didaktika_tom1.pdf
8. Коменський Ян-Амос. Лабіринт світу і рай серця: Фрагменти. Хроніка. – 2000: Україна–Чехія. Ч. 1. С. 125-150.
9. Куліш П. Граматка. Сакт-Петербург: В типографи П.А. Кулиша, 1857. 160 с. URL: https://uk.wikipedia.org/w/index.php?title=%D0%A4%D0%B0%D0%B9%D0%BB:Kulish_gramatka_1857.pdf&page=6
10. Руссо Жан-Жак. Сповідь. Переклад з франц. Володимир Верховень. Харків: Фоліо, 2014. 664 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Russo_Zhan-Zhak/Spovid/.
11. Сковорода Григорій. Повна академічна збірка творів. За ред. Л. Ушкалова; НАН України, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди [та ін.]. Едмонтон; Торонто: Вид-во Канад. ін-ту укр. студій; Харків: Майдан, 2011. 1398 с. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0002588.
12. Українські гуманісти епохи Відродження: Антологія : в 2-х ч. / відп. ред. В. М. Нічик. Київ : Наукова думка; Вид-во С. Павличко „Основи”, 1995. 431 с.

13. Хрестоматія давньої української літератури: (До кінця XVIII ст.) / Упоряд. О.І. Білецький. 3-є вид., доп. Київ: Рад. школа, 1967. 784 с. URL: <http://izbornyk.org.ua/biletso/bilo.htm>
14. Шевченко Т.Г. Букварь южнорусский / Составил Т.Г. Шевченко. Санкт-Петербург: печат. Гогенфельдена и Ко, 1861. 24 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/dlib/item/0000108>.

Література

1. Андросова С. Развитие образования на Левобережной и Слободской Украине во второй половине XVII–XVIII вв. *Історичні і політологічні дослідження: наук. журн. / Донец. нац. ун-т.* 2004. № 2 (квітень). С. 7–12.
2. Антонюк Г. Ян Амос Коменський і розвиток педагогічної думки України в XVII ст. *Педагогіка і психологія професійної освіти.* 2012. № 6. С. 189-200.
3. Гапченко О.В. Ідеї морального та патріотичного виховання в українській педагогічній культурі XVI-XVII ст. *Педагогічний дискурс.* 2012. Вип. 11. С. 33-38. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/0peddysk_2012_11_10.pdf
4. Гомоннай В.В. Нариси з історії розвитку педагогічної думки і школи Закарпаття. Ужгород: Закарпаття, 1990. 135с.
5. Гомоннай В., Росул В. Видатні педагоги України: XIX–XX ст. Ужгород: Закарпаття, 2001.
6. Денисенко В. Педагогічні засади давніх братських шкіл. *Пам'ять століть.* 2006. № 1. С. 42-51.
7. Джурицкий А.Н. История педагогики: Учеб. пособие для студ. педвузов. Москва: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. 432 с. (або інші видання).
8. Ісаєвич Я. Братства та їх роль у розвитку української культури XVI – XVIII ст. Львів : Наук. думка, 1966. 249 с.
9. Ісаєвич Я. Ян Амос Коменський і Україна. *Український історичний журнал.* 1967. № 3. С. 129-131.
10. Костомаров М. Історія України в життєписах визначних її діячів. Львів, Накладом НТШ 1918. 493 с. (репринт): Київ: Україна, 1991.
11. Микитась В. Л. Давньоукраїнські студенти і професори. Київ: Абрис, 1994. 287 с. URL: <http://litopys.org.ua/mykytas/myk.htm>.
12. Мігуров Б. Н. Педагогічні ідеї Яна Амоса Коменського на Україні: [монографія]. Київ: Рад. школа, 1971. 107 с.
13. Мухін М. І. Педагогічні погляди і освітня діяльність Х.Д. Алчевської. Київ: Вища школа, 1979. 184 с.
14. Нічик В.М., Литвинов В.Д., Стратій Я.М. Гуманістичні і реформаційні ідеї в Україні. Київ: Наукова думка, 1991. 382 с.
15. Освіта Закарпаття: монографія / В.В. Химинець, П.П. Стрічик, Б.М. Качур, М.І. Талапканич. Ужгород: Карпати, 2009. 464 с.
16. Посохова Л.Ю. На перехресті культур, традицій, епох: православні колегіуми України наприкінці XVII – на початку XIX ст. : монографія. Харків: ХНУ ім. В.Каразіна, 2011. 400 с. URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/14596/3/lposokhova%202.pdf>.
17. Сірополко С. Історія освіти в Україні : [монографія] / С. Сірополко; Укр. Вільний Ун-т (м. Мюнхен, Німеччина), Друзі т-ва ім. Г. Ващенко. Київ: Наук. думка, 2001. 911 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?S21CNR=20&S21STN=1&S21REF=2&C21COM=S&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21All=%3C.%3EID%3DUKR0000879%3C.%3E&&S21FMT=fullwebr>.

18. Тимошенко Л. Гене́за та ідея Острозької академії у світлі історіографії та нових гіпотез // Острозька давнина. – Вип. 3. – Острог: без вид., 2014. – С. 148-191. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://heritage.oa.edu.ua/assets/files/tymoshenko_geneza.pdf.
19. Хижняк З. І., Маньківський В. К. Історія Києво-Могилянської академії. 2-ге вид., доп. і перероб. Київ: Києво-Могилянська академія, 2008. 203 с. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0000455.
20. Швецова І. В. Використання ідей Г.Сковороди у вихованні поваги до людини. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія : Психологія і педагогіка. 2012. Вип. 21. С. 179-184. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nznuoapp_2012_21_25.
21. Юхименко Н. Просвітницькі ідеї Ж.Ж. Руссо і Григорія Сковороди. *Переяславські Сковородинівські студії*. 2011. Вип. 1. С. 252-257. URL: [nbuv.gov.ua > j-pdf > prckc_2011_1_41](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/prckc_2011_1_41).

Інтернет-ресурси

1. Джерела особового походження. URL: www.archives.gov.ua/Publicat/AU/AU_6_2011/11.pdf.
2. Джерела з історії освіти і педагогіки та їх використання. URL: www.history.org.ua/index.php?termin=Inst_Grushevskogo_NAN...
3. Національна академія педагогічних наук України/ URL: <https://naps.gov.ua/>
4. Освіта-UA (освітній портал) URL: <http://osvita-ua.net/>
5. Сайт Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
6. Усні й письмові джерела історії України. URL: gufer.net/history/677-usn-y-pismov-dzherela.html.

Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)